

daar wel op kan staan, zo als 31 aanwyft. deze dient om de wind van dezelve af te weeren, en het doorloopen te beletten. Zet dan de kroes vlak daar op, met Zilver of Goud gevult, stort gloejende koolen op de rooster, en doove daar booven op, het zal spoedig smelten, mits dat het vier in continuweele gang (door frisse koolen) werd gehouden, zo dat de rooster altyd daar meede bedekt blyft, dan kond gy daar van gieten wat u lust, zo gy met houtskoolen stookt, en nu en dan eens een Smitskooltje daar by in smyt, dat brengt veel hitten by, en is byzonder goet by 't vergaaren van kres, of iets anders dat qua-lyk smelt, voorts maakt regt midden in de vloer van dien Oven, een steenen of Ysere ronde kom van 3 vierde voet wyt, en 3 à 4 duym diep, welke dient; als 't gebeurt dat een kroes in 't smelten breekt, of doorloopt, het gesmolten daar in beeter te konnen weer vinden, tot beeter bevattinge heb ik die in een uytwendig in de genoemde Print vertoont. Op dit zelfde vatsoen kan men die ook heel van Yser maaken.

Hoe men een lekje, of bolletje, met iets kout in te smeeren, kan digt maaken en voor 't gezicht verbergen.

HOe nau agt gegeven werd, om het Zilver vaatwerk met soldeeren digt, en de gaatjes onzienbaar te maaken, zo gebeurt

beurt het evenwel, dat een stuk Zilverwerks, al bereyts schoon en wit gekookt zynde, nog wel eenig lekje, of putje heeft behouden, en een meester (om veele reeden) dan zoekt te helpen, en bedekken zonder het werk weer in 't vier te brengen. Tot het digt maaken van zulke lekjes, kan men gebruyken karnemelk; deze in een schoon Potje, tegen, of op een weynig vier gezet, datse dik werd, dog aan geen koken en geraakt. Dus wel dik geworden zynde, werd de Wey, of Huy, daar afgegooten, het dikke op een blaauwe steen gelegd, en daar by gedaan ongebluste (of ongeleste) steen Kalk, die afvoorens in een Vysel, of andersints heel fyn behoort gemaakt te zyn, als meede omtrent half zo veel Tarwen-Meel, of blom, dit te zaamen met een Mes, of ander Instrument zo door malkander gearbeyt, dat het een Pap gelykt, welke heel lymig is; strykt hier van een weynig voor, en in 't lekje, laat het langzaam in de Zon, of teegens het Vier droogen, dus zal 't digt zyn, zelf teegens kookent waater, en dit is ook goet om gebrooken aardwerk meede aan malkander te lymen.

Andere doen daar nog by, het wit van Eyeren, dat in een Steenen Kopje, (door middel van een opgespleeten schagt,) zo lang is gedraayt, dat het geheel en al schuym schynt, laten dat eenige tyd staan bezinken,

kent, dan het besonkene daar onder heen gegooten, en zo gebruykt. Dit alleen is ook goet om gebrooken Porcelyn aan malkander te zetten, en nog beeter, als daar wat van booven gemelde Kalk en meel onder gemengt is, en Hout, ook heel web digt.

Met een weynigje fyne Pleyster, aangeemaakt (zo als voor by 't Pleystergieten gezegt is,) kan ook een lekje gestopt werden.

Zulke Pleyster is nog beeter om in wit gekookt Zilver een overgebleeven holligheyt van Sokdeeren, of gietputje (dat niet waaterdigt behoeft te zyn,) voor 't gezigt digt te bedecken, zo het daar maar netjes werd in gestreeken.

Een kleyn openingje kan ook met vers geschrabt wit Kryt, werden bedeckt, en zit nog vaster, als dat met Gom waater is tot een dik Papje gemaakt.

Het (zo genaamde Schelp-Zilver) is tot dit gebruyk ook heel goet, en kan te dik zynde, met Gom waater werden gedunt.

Ook gebruykt men ter plaatsfen daar slegt Zilver werd verwerkt, tot stoppings eens leks, koude Soldeer.

Tot deze wert genomen 1 loot gescheyden Zilver, 1 loot Prinsipetaat, 1 loot Arfenicum, dat te zaamen in een Vles met Wyn-Azyn gedaan, en zo lang laten staan, dat het een Pap schynd, dan daar 2 loot Quik.

Quik-zilver by gedaan, en wel door maalkanderen geroert, van deze compositie werd wat voor, en in 't lekje of scheur gestreeken, wat witte uytgebrande Wynsteen daar over heen gestrooit, en zo heel zoetjes gegloeit, dit hout digt, en kookt ook nog reedelyk wit.

Hoe men Zilver Polyst.

HEt cierlyk Polysten, tans in gebruyk zynde, werd op zyn best gedaan, als 't Zilverwerk voor af, wel met Puymsteen (het zy nat of droog,) zo gesleepen is, dat dat daar geen de minste vylenstreek, nog blaauwe plek kan iugezien werden, voorts met een Ley, of zafte blaauwe Waatersteen, des agtergelaatene Puymsteen ruygheyt, weer uytgesleepen; dog by dit slypen, moet getet werden, dat geen zand, of andere harde stof, tussen die steen en 't Zilver komt. Dan neemt koolen (die van Vlierhout gebrant zyn,) en slypt met Boom-Oly of schoonwaater, het zelve voort glad, door dat slypen werd Zilver en Kooper zo glad, en een kleurig, dat het met de hand kan bruyn gevreeven werden. Naar het slypen met de Kool; neemt men ordinaar zaft leer, en pottei, daar meede gevreeven, dan werd het heel bruyn, zo is 't ten vollen gepolyst.

Is het werk zo klein, dat men daar geen
Puym-

Puymsteen toe kan gebruyken, of met zo veel hoeken en hollen, het zy zwags, of krullen, dat de Puymsteen niet puntig genoeg kan zyn, zoo neemt Godlandse (of Polyft) Steentjes, welke van alderhande foort (het zy zoet of grof) te bekoomen zyn, ter plaatsfen daar Zilver-Smits gereetschap verkocht werd, deze kan men vlyen na vereys des werks, en tot het bruyn vryven gebruykt. Pallem-Boomen, of ook wel zafter houtjes, en dik zool-leer, alles met Pottei, voorts met een steevige borfel over geborfeld, zo zal 't ook heel bruyn en glad zyn.

Alle Kooper, en Zilver-Werk, zal glansigt Polyften, als dat heel hard geslagen is, het geslaagene week zynde, daar naaft; en het gegootene, het dufft, of als walckerig zig altoos vertoonen.

Vlier Koolen kan een jegelyk zelfs branden, als men neemt dik en droog Vlier-Hout, laat dat effen door branden, die Koolen in waater gedooft, zyn goet, maar veel beeter als zulk hout, in een Yfer Pyp, (of foort van een Oventje) werd gelyd, en dat dan wel dicht met Pot-Aard toegestreeken, (op dat het niet kan vlammen) en zo in 't vier wel laten gloejen, dan uytneemen en weer kout werden, dus zyn die koolen veel harder, en blyven ook aan grooter stukken, op deze wys, brand men ook Houde-Kool-Pennen, van Elfen,
of

of Karstengen-Hout, als men de houtjes, zo formeert, of het Pennetjes waaren dewelke zeer goet, om meede te teykenen zyn.

Hoe Zilverwerk Gebruneert wert.

HEt Bruneeren is lange jaaren, voor eert Sieraadt aan 't gemaakte Zilver werk gehouden, passeert aan veele werken (maar meest aan 't kleen) daar nog voor, het is met order en wel gedaan zynde, als nog niet te verachten, en het werd een onkundige dikwils, voor polysten verkoft.

Het geschiet alderbest als het werk, eerst wel helder is wit gekookt, alhoewel men het hard geslaagen, en maar schoon geschuert werk, dikwils ook moet doen, dog dat valt moejelyker, en het werdt nooit, zo goet.

De Instrumenten daar 't meede geschiet, noemt men bruneerstaalen, of steenen, welke beyde, van alderhande soort gevonden worden, het bruneeren zindelyk; als men het te bruneeren werk, in schoon reegen waater legt, en onder het werken, met schoone doeken, zonder eenige smeerigheydt behandelt, moet gy de steenen gebruyken, zo steekt die geduurig in verse Pis, op dat die altoos vogt zyn, en zo de nattigheydt, in 't bruneeren op 't werk vuyl werd, of het werck beslaadt, dan moet

moet dat met een nat doekje, of Spons werden afgenoomen. En om het wel te doen zo werden tweederhande soort, van steenen, en staalen gebruykt, de eene noemt men vergrondt, en de andere verklaarsteenen, of staalen, met de vergrondtsteenen, en staalen werdt, het eerste wit, en ruygte, van en uyt; het werk gevreeven, dat niet wel gedaan zynde, zal het werk nooit regt bruin werden, dan spoelt men 't schoon af en gaat het met de verklaarsteen over, zo zal 't schoon bruin werden. Vereyft het werk met staalen gebruneert te werden, handelt daar meede als van de steenen gezegt is, dog die moeten in schoon reegen waater, of daar een weinigje spaanse Zeep, in geslaagen is, of met spog, vogt gemaakt werden, (om dat Pis, die zou loen beslaan;) dan verklaardt zynde, spoelt het schoon af, en droogt het met een (zag-e schoone doeck) wel af, het zal der wel uytzien.

Gevalt het dat een werk onder den arbeyd ineerig werd, dan is goedt, met vet Zeep-rop, en een zaft doekje, of slappe Bortself te spoelen, alzo op smeer niet kan gebrueert werden.

De Bruneer steenen, moeten alle wel glad spolyft, en zonder eenige schraffen of ratten zyn, men maakt die schoon op een ecke Zeemleeren Lap, daar Pottey opgerooit is, als die daar wel styf op werden gevree-

geveeven. De staalen werden aan de ver-
klaar zy ook op dezelve Lap schoon ge-
maakt, met Pottey of Engelse aarde, ook
wel met dezelve stof op een eyken planck-
ie, dog haare vergrondtzyden, werden op
een zafte Olysteen schoon gehouden.

*Om het Goud van Zilver of Kooper Verguld
zynde af te trecken, dat het werk heel blyft.*

NEemt 2. lo. Salarmonyak 1 lo. Zwa-
vel stant of vryft dit te zaamen fyn,
bestrykt het Verguld met Oly, strooit van
deze Poejer daar op, legt het in 't vier dat
het zafjes glooit dan wert het Goud los,
zo; dat het met een Kresborfel kan werden
afgekrest, dat afgekreste Goud kan dan met
Pot-as vergaart werden ook kan men 't ver-
guld werk met waater vogt maaken, en
met deze Poejer geglooit zynde in waater
aflessen, dat ook goed is.

*Hoe men afdruckt en alle Afdrucksels, en afrook-
fel van doorgebrooken, of Gegraveert werk
weer net op Zilver of Koper kan afdrucken.*

DIt Afdrucken is van zeer groote dienst
als men veele Waapens, (of iets an-
ders) juist eeven eens moet Graveeren; Dan
zo teykent men het eerste Model met Rood-
aardt op Papier, bestryk het Zilver, of Koo-
per. (een weinigje warm zynde) dun en gladt
met

met wit Was, laadt dat weer kout werden, en drukt het geteykende model daar op, zo kan dat met een Teykenstift, werden opgeteykent, dan het Was weer warm afgeveegt, zo heeft men dezelve teykeninge op Kooper of Zilver, die dan opgegraveert zynde, kan men zelfs weer afdrucken. Als men neemt oude Booter en omtrent half zo veel Zeep, kneed met een mes op een blauwe steen daar zo veel Zwartsel in, als moogelyck is. (Hoe langer en styver gekneedt hoe beeter,) van dit zwart vryft met een vinger de Graveer strecken vol, veegt met de hand het zwardt weer schoon van 't Zilver of Koper af, maakt een Papier, vogt (met de tong) of in schoon waater, legt dat op 't gegraveerde; En ander Papier daar 2 à 3 dik overheen, vryft (met een Graveer Yser heft) dat wel styf aan, zo zalt op 't Papier gedrukt zyn, dog het Papier; moet zo vast werden gehouden, dat het niet het minst kan schricken. Dit zo afgedrukte laat zig, (droog zynde ook weer op Was, als booven gezegt is) afdrucken, zo dat men 't voort kan Opgraveeren, in den omtrek. En op deze wys kan men een oneyndig getal figuren even eens maaken.

Dit Drukszwart kan in een looden Doosje, lange tyd bewaart werden.

Hebbende eenig Deurbreeksel dat men wil bewaaren, of in 't meerder getal moet maaken, zo maakt men van het eerst wel-

gevyelde een afrookfels op deze wys; men maakt een Papier in waater nadt; legt dat op het deurgebrookene Model, dat ook met een ander Papier daar overheen, wel styf wert aangevreeven, (zo als boven van 't Gegraveerde gezegt is,) dan aan de andere kandt een brandende Hars-Kaars teegens gehouden, zo teykenen zig de ingevylde gaaten, net en zwart op 't Papier, (dit heet men een afrookfel) en kan op Was (als een ander drukfel) weer werden afgedrukt, en zo net alleens op geteykent. Of; voorzigtig behandelt; werdende wel voort na gekapt, dus kan men alle voorkoomende doorbreeksels, eveneens namaaken, waar van ik myn dikwils met nut bediene,

25-5-99

E I N D E.

REGI.

R E G I S T E R.

	Fol. I
I Nleydinge.	
Wat een goed Goud of Zilver-Smidt behoorde te verstaan.	2
Van Toetsen, zo wel Goud Zilver als anderen Metaalen.	5
Van Toets Steenen.	9
Van Zilver Toets Naalden.	11
Van Goude Toets-Naalden.	15
Van Zilver by of door de steek probeeren.	18
Manieren om Zilver tusschen 2 Kroesen te Fineeren.	21
Hoe veel lood men ordinaar by 't Zilver zet dat men op de Test, of Kapel, Fineeren wil, en niet anders als met Lood of Goudt vermengt is.	26
Hoe men het loodige Pajement ter Test handelt.	26
Van gemaklyke Fineer-Ovens.	28
Maniere om Zilver by Esai te probeeren.	31
Van Esai Ovens.	38
Van Kapellen, wat dat zyn en hoe die te maaken.	46
Om goede klaar te maaken.	50
Van Mosselen wat dat zyn, en hoe die te maaken, als meede Probeerscherven en Smelt Kroesen.	52
Van Testen wat dat zyn, en hoe die te maaken.	55
Hoe men Goudt van Zilver scheidt.	58
Hoe men het gesolveert of gescheiden Zilver ordinaar uyt het waater krygt.	64
Van Goud en Zilver scheiden dat de hoogduytsen neerslaan in Goudt noemen.	66
Hoe een koteckte Goud Proef, wert gemaakt, met eenige byvoegsels.	67
O 3	Van

R E G I S T E R.

Van de waater zwaarte en wat dat is.	75
Hoe het Goud door Sementeeeren gefineert werdt.	76
Recepten hoe-deeze Sementen geprepareerd konnen werden.	83
Van Goudt door Spidts Glas te Gieten.	85
Hoe men het Zilver en Goudt weer uyt het gebruykte Spids Glas krygt.	88
Hoe men Goud door Aqua Regis fineert. Goud smeedig te maaken.	89
Maniere hoe men Goud aljeert, en op zyn juste voet brengt, van die plaatsen daar het verwerkt staat te werden.	94
Hoe men een gemaakt stuk Goud-Werks schoon maakt, kleurt en heldt.	98
Hoe Koper uyt Zilver gekookt wert.	105
Hoe nieuw gemaakt Zilver Werk schoon gemaakt werd, het zy door Wyn- steen, Stark, of Krankwaater.	106
Recepten voor particulieren, om haar daag- lykx gebruykt werdent Zilver, schoon te houden.	115
Onderwys hoe Zilverwerk in 't foldeeren behandelt werd.	117
Van een gemaklyke Soldeer-Lamp.	125
Hoe verscheyden Zilver Soldeeren werden gemaakt, die alle heel wel loopen.	127
Van 't Gieten zo van Zilver als Goudt.	130
Eenige preparatis van gietzant.	140
Hoe Vlussen tot heet, en dun maaken des Zilvers in 't vier geprepareert wer- den.	141
Van Goudt te gieten.	142
Van 't doorbreeken zo in Goud als Zilver en Koper, benevens de behandelin- ge der vylen.	144
Van 't dryven en wat dat is.	147
Van	147

R E G I S T E R.

Van Patroonen te dryven.	151
Hoe men Patroonen van Hout, Was, Pleyfter, Zwavel of Lood maakt.	156
Hoe men Pek om op te dryven prepareert.	160
Van vergulden met dreur zo wel Koper, Zilver als Yfer.	161
Van 't gebruyk der gloeywassen.	167
Van dreur te maaken en wat dat is.	169
Van het boetfeeren ende prepareeringe dier wassen en Leemen.	171.
Hoe men Vormen van Was giet, en het gietwas prepareert.	173
Van pleyfter te gieten, en wat pleyfter is.	175
Maniere om iets hol te gieten, van Goud Zilver of eenige hartsmeltende Me- taalen.	177
Van Kres schoon maaken, met de daar toe vereyste Instrumenten.	182
Hoe Staal en Yfer, week en hard gemaakt werd.	197
Oly om Yfer en Staal meede te smeeren, teegen het roesten.	199
Om verroeft Yfer, of Staal schoon te ma- ken.	199
Van Wind Ovens.	200
Hoe men een Lekje of Holletje, met iets kout in te smeeren, kan dicht ma- ken en voor 't gezigt verbergen.	203
Hoe men Zilver Polyst.	206
Hoe het Zilver Gebruneert werd.	208
Om het Goud van Zilver of Koper Ver- guld zynde, af te trecken, dat het Werk heel blyft.	210
Hoe men Afdruckt en alle Afdruckzels, en Afrookfels van doorgebrooken, of Gegraveert Werk weer net op Zil- ver of Koper kan afdrucken.	210

E I N D E.

NB. Het Mr. fyn Goud, gestelt op 368.
Gul. koopt ieder On. 46. Gul. het En.
46. stu. het Aas 1 st. 7 pen.

En ieder Cr. uit het Mar. 15 Gul. 6 stu.
10 pen. ruim, ieder grein 1 Gul. 3 stu.
9. pen. sirka.

En uit het Ons, een Cr., 1 Gul. 18 stu.
5 pen. ruim.

Een Gr. 3 stu. 3. pen- Ruim,

25.5.99

Deze Abrivatie dus te Leezen.

Voor	lo.	lood.
Voor	En.	Engels.
Voor.	du.	duim.
Voor	vo.	voet.
Voor	Cr.	Craat.
Voor	Gr.	Greyn.
Voor	lu.	leudigh.
Voor	On.	Ons.
Voor	Mr.	Mark.
Voor	A.	Aas.

